

УДК 378:37:27-047.64

*І. Л. Сіданіч,
Університет менеджменту освіти,
м. Київ*

УПРАВЛІННЯ ПІДГОТОВКОЮ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ХРИСТІЯНСЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Анотація. Проаналізовано специфіку організації магістерської підготовки майбутніх викладачів вищої школи в умовах реформування національної освіти. Визначено особливості введення спеціалізації «Християнська педагогіка у вищій школі» до навчального плану підготовки магістра за заочною формою навчання.

Ключові слова: магістратура, спеціалізація, управління підготовкою, зміст навчання, християнська педагогіка у вищій школі.

І. Л. Сіданіч

УПРАВЛЕНИЕ ПОДГОТОВКОЙ БУДУЩИХ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ХРИСТИАНСКОЙ ПЕДАГОГИКИ У ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ

Аннотация. Проанализировано специфику организации магистерской подготовки будущих преподавателей высшей школы в условиях реформирования национального образования. Определены особенности введения специализации «Христианская педагогика в высшей школе» в учебный план подготовки магистра по заочной форме обучения.

Ключевые слова: магистратура, специализация, управление образования, содержание образования, христианская педагогика в высшей школе.

I. L. Sidanich

PEDAGOGICAL ASPECTS OF SPIRITUAL AND MORAL EDUCATION OF CHILDREN IN THE NATIONAL SCHOOL OF TWENTIETH CENTURY

Resume. The paper explores the theoretical and pedagogical aspects of spiritual and moral education of children in the evolution of the national school, highlighted key factors of spiritual and moral education in Ukrainian schools of the twentieth century, defined innovative ideas of spiritual and moral education of children in schools in the independent Ukraine, proposed findings of historical and pedagogical research problem of spiritual and moral education of children in home schools.

Keywords: national school of spiritual and moral education, conceptual approaches, factors leading spiritual and moral education of children in school.

Постановка проблеми. Інтегрування української педагогічної освіти в загальноєвропейський та світовий освітній простір вимагає усвідомлення засад і принципів сучасної професійно-педагогічної підготовки викладачів вищих навчальних закладів. Перехід педагогічної школи до ступеневої системи освіти передбачає оновлення змісту базової педагогічної освіти молодших спеціалістів, бакалаврів, а також розробки змісту, форм і методів педагогічної підготовки магістрів як фахівців найвищого кваліфікаційного рівня, які в майбутньому поновлять склад науковців з різних галузей науки та викладацький корпус вищих навчальних закладів (далі – ВНЗ), спеціалізованих середніх навчальних, закладів із поглибленим вивченням окремих предметів, гімназій, ліцеїв, коледжів. Вивчення науково-педагогічної літератури та стану практичної діяльності ВНЗ дає нам підстави для висновку, що теорія і методика педагогічної освіти магістрів залишається недостатньо розробленою з точки зору потреб нової педагогічної реальності.

Здобуття релігійної освіти у державних закладах і відповідно, отримання диплома державного зразка за спеціалізацією “Християнська педагогіка у вищій школі” наразі є доволі суперечливим та складним процесом, зумовленого тим, що на сьогодні в Україні релігійні організації відокремлені від держави. Водночас у більшості ВНЗ відсутня система підбору кадрового складу (викладачів із науковим ступенем кандидата та доктора наук), а також невдосконаленням є нормативно-правове забезпечення, що стосується насамперед формування змісту навчання магістрів у контексті дидактичної підготовки випускників цієї спеціалізації.

Підготовка магістрів педагогіки вищої школи в Україні відбувається в умовах перебудови змісту вищої освіти, вдосконалення навчальних програм, розроблення нових курсів та спецкурсів, зміст яких має відповідати рівню кваліфікації випускника, сприяти формуванню основних професійних компетенцій майбутнього викладача християнської педагогіки у ВНЗ. Оскільки зміст вищої освіти – це система знань, умінь та навичок у вигляді

компетенцій, що зумовлена цілями та потребами, перспективами розвитку нашого суспільства, науки, техніки, технологій, культури та мистецтва, то її здобуття є результатом підготовки магістра за конкретним напрямом. На сучасному етапі виникає необхідність підготовки магістра конкретного напрямку за освітньо-кваліфікаційною характеристикою, враховуючи вимоги до випускника та його місце у структурі галузей економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор. Аналіз останніх наукових праць з досліджуваної проблеми свідчить про наявність позитивних зрушень у підготовці викладачів ВНЗ. Дослідження О.А. Абдулліної, В.І. Бондаря, С.В. Кондратьєвої, В.О. Крутецького, Н.В. Кузьміної, Ю.Н. Кулюткіна, І.Я. Лернера, А.К. Маркіної, Л.М. Мітіної, В.О. Сластьоніна, О.І. Щербакова розкривають особливості педагогічної діяльності та особистості викладача, що впливають на пошук нових перспективних підходів до підготовки майбутнього викладача в системі вищої освіти.

Результати проведеного аналізу свідчать, що в останні роки: активно розробляється концепція університетської педагогічної освіти (О. І. Андрущенко, В. П. Безпалько, Л.Г. Коваль, Л.С. Нечепоренко, В.В. Сагарда), досліджується методологія та історія педагогічної освіти в Україні і закордоном (М.Б. Євтух, О.В. Глузман, В.Г. Кремень, В.І. Луговий, В.К. Майборода, Л.П. Пуховська), аналізуються особливості формування змісту вищої освіти (В. В. Краєвський, В. С. Ледньов, З. В. Рябова, П. І. Ставський, М. І. Шкіль); здійснюється пошук шляхів підвищення результативності підготовки студентів магістратури (О.Г. Мороз, З. Сліпкань, В.І. Олійник, Г.П. Шевченко).

Проте, залишаються невирішеними питання щодо виявлення: спадкоємності та наступності у підготовці педагогів різних освітньо-кваліфікаційних рівнів; змісту, форм, методів підготовки студентів магістратури; співвідношення змістового компоненту педагогічної

підготовки випускників класичних та педагогічних університетів освітньо-кваліфікаційного рівня фахівців (бакалавр, магістр, доктор філософії); технології підготовки магістрів до інноваційної діяльності.

Аналіз цих та інших досліджень з проблеми дають змогу глибше зрозуміти, осмислити сутність спеціалізації викладання навчальних дисциплін духовно-морального спрямування у вищій школі та забезпечення якості як багатоаспектного та багатоформатного процесу. Водночас у теорії та практиці вищої школи донині недостатньо вивчено сутність і зміст дидактичної підготовки магістра, проблеми відповідності якості підготовки випускника вимогам галузевого стандарту вищої освіти, особливості та труднощі у процесі формування професійних компетенцій магістра¹.

Формулювання мети статті (постановка завдання). На основі ретроспективного аналізу процесу становлення ступеневої педагогічної освіти виявити основні тенденції і особливості розвитку змісту та форм педагогічної підготовки магістрів за спеціалізацією “Християнська педагогіка у вищій школі”, визначити її теоретико-методичні засади, обґрунтувати перспективний напрям, основні шляхи його вдосконалення як особливого системно-цілісного феномена і органічної складової ступеневої педагогічної освіти, розробити концептуальні засади розвитку педагогічної підготовки магістрів в Україні.

Виділення раніше не вирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Актуальність окресленої проблеми в умовах парадигмальних змін зумовлена наявністю Закону України «Про вищу освіту» (01.07.2014 № 1556-VII). У ст. 5 підготовка фахівців з вищою освітою здійснюється за відповідними освітньо-професійними, освітньо-науковими, науковими програмами на таких рівнях вищої освіти: початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти; перший (бакалаврський) рівень; другий (магістерський) рівень; третій (освітньо-науковий) рівень; науковий рівень.

¹ Закон України «Про вищу освіту» <http://kntu.net.ua/index.php/rus/Struktura/Podrazdeleniya/Navchal-nij-viddil/Normativna-baza/Zakon-Ukrayini-pro-vischu-osvitu-vid-1.07.2014-roku-1556-VII>

Початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти відповідає п'ятому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій (далі – НРК) і передбачає здобуття особою загальнокультурної та професійно орієнтованої підготовки, спеціальних умінь і знань, а також певного досвіду їх практичного застосування з метою виконання типових завдань, що передбачені для первинних посад у відповідній галузі професійної діяльності².

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти відповідає шостому кваліфікаційному рівню НРК і передбачає здобуття особою теоретичних знань та практичних умінь і навичок, достатніх для успішного виконання професійних обов'язків за обраною спеціальністю.

Другий (магістерський) рівень вищої освіти відповідає сьомому кваліфікаційному рівню НРК і передбачає здобуття особою поглиблених знань, умінь, навичок за обраною спеціальністю (чи спеціалізацією), загальних засад методології наукової та/або професійної діяльності, інших компетентностей, достатніх для ефективного виконання інноваційних завдань у межах її професійної діяльності.

Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти відповідає восьмому кваліфікаційному рівню НРК і передбачає здобуття особою теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення³.

Науковий рівень вищої освіти відповідає дев'ятому кваліфікаційному рівню НРК і передбачає набуття компетентностей з розроблення і

² ДК 003:2010 Національний класифікатор України “Класифікатор професій”.

³ ДСВО 01-98 Перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями.

впровадження методології та методики дослідницької роботи, створення нових системоутворюючих знань та прогресивних технологій, розв'язання важливої наукової проблеми загальнонаціонального або світового значення.

Магістр – це освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується ВНЗ за результатами успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми. Ступінь магістра здобувається за освітньо-професійною або за освітньо-науковою програмою (далі – ОП-програма і ОН-програма відповідно). Обсяг ОП-програми підготовки магістра становить 90–120 кредитів ЄКТС, обсяг ОН-програми – 120 кредитів ЄКТС, яка обов'язково включає дослідницьку (наукову) компоненту обсягом не менше 30 відсотків. Особа має право здобувати ступінь магістра за умови наявності в неї ступеня бакалавра (ст. 5).

Готовність до управління підготовкою майбутніх викладачів християнської педагогіки у вищій школі – складне, стійке особистісне утворення, що виражає прагнення фахівця на основі наявних професійних знань, умінь, навичок, професійної спрямованості й особистісних якостей успішно вирішувати завдання з управління науково-педагогічною і педагогічною діяльністю.

У своїх працях В.А. Крутецький визначає готовність як синтез особливостей особистості, які визначають її здатність до діяльності, серед яких виділяє активне, позитивне ставлення до діяльності, здатність займатися нею; ряд характерологічних рис і стійкі інтелектуальні почуття; наявність під час діяльності сприятливих для її виконання психічних станів; певний фонд знань, вмінь, навичок у відповідній галузі; певні психологічні особливості в сенсорній і розумових сферах, що відповідають вимогам конкретної діяльності. Водночас Л.В. Кондрашова наголошує, що професійна готовність передбачає високий рівень виконання професійних дій, що неможливий без певного рівня сформованості морально-психологічної готовності випускників вищої школи.

На нашу думку, до класифікаційних ознак готовності фахівців до управління підготовкою майбутніх викладачів християнської педагогіки можна додати такі види готовності до: транскордонного співробітництва зі забезпечення сталого розвитку; аналітично-прогностичної діяльності для забезпечення духовної безпеки; науково-дослідної діяльності; пропагування та популяризації християнської освіти й просвітництва для формування власної і суспільної духовно-моральної свідомості; здійснення управлінської діяльності – прийняття духовно значущих управлінських рішень на локальному, регіональному, державному рівнях при реалізації національної політики; адміністрування й самоврядування – керування, ефективного функціонування, організації роботи з християнської освіти; технологічного регулювання – стандартизації, сертифікації, ліцензування, акредитації в духовній сфері; нормативно-правового дотримання державно-церковного законодавства⁴.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів. Управління професійною підготовкою майбутнього викладача християнської педагогіки у вищій школі покликане на забезпечення його здатності кваліфіковано реалізовувати у своїй діяльності професійні завдання, визначені навчальною програмою зі спеціалізації «Християнська педагогіка у вищій школі». Вирішення цих завдань залежатиме від того, наскільки ефективним буде процес професійного становлення майбутнього фахівця, що, у свою чергу, значною мірою забезпечить його успішну адаптацію до умов навчання та життєдіяльності у ВНЗ.

Теперішній стан розроблення зазначеної проблеми свідчить про потребу подолання наявних перешкод у системі вищої освіти, серед яких, на нашу думку, є:

⁴ Сіданіч І. Л. Уроки виховання характеру : навч. посіб. / І. Сіданіч, Ф. Армор. – К. : ВБФ «Східноєвропейська місія», 2015. – 58 с.

- довгочасне реформування освітньої системи України в деякій мірі дестабілізувало навчальний процес ВНЗ і призвело до недостатньої якості професійної підготовки майбутніх викладачів, яка вплинула на педагогічну творчість майбутніх викладачів християнської педагогіки та обмежила рамки їхньої професійної діяльності;

- соціальна потреба у висококваліфікованих фахівцях із визначеними вимогами щодо професійно важливих якостей та невирішеністю цієї проблеми на етапі професійної підготовки студентів, через відсутність цілеорієнтованої системи педагогічного управління з урахуванням індивідуальних якостей (у т.ч. професійних) у процесі навчання; необхідність здійснення педагогічного управління адаптацією майбутніх викладачів християнської педагогіки у процесі професійної підготовки та відсутністю відповідної системи управлінських впливів на механізми розвитку їхньої педагогічної майстерності;

- прагнення майбутніх викладачів християнської педагогіки до професійного зростання і підвищення рівня їхньої конкурентоспроможності на ринку праці і, водночас, браком високоефективних управлінських технологій, спрямованих на розвиток індивідуальних здібностей шляхом успішного адаптування до навчання та нових умов в освіті, з іншого боку.

Управління професійно-творчим розвитком майбутнього викладача християнської педагогіки полягає у виваженій метаутворюючій роботі, який керує їхньою професійною підготовкою. В умовах вищої школи цей процес є керованою взаємодією викладача і студентів, що спрямована на набуття необхідних теоретичних знань і практичних умінь, розвиток і саморозвиток їхніх професійних і особистісних якостей у процесі підготовки для ефективної професійної діяльності та реалізації сучасних ефективних управлінських технологій ІТ-засобами⁵ в умовах педагогічної практики.

⁵ Забродська Л. М. Інноваційні пріоритети науково-технологічного розвитку: міжнародний та регіональний аспекти. [Електронний ресурс] / Л. М. Забродська // Теорія і методика управління освітою. – 2015. – № 2(16). – Режим доступу: <http://umo.edu.ua/katalog/882-electronic-journal-the-theory-and-methods-of-educational-management-edition-16-2015> – Назва з екрана.

Ефективність управління професійно-творчим розвитком майбутнього викладача християнської педагогіки у вищій школі залежить також і від умов, що передбачають створення педагогічних ситуацій, завдяки яким ще не використані резерви студентів гарантовано розвинуться до рівня їхнього повноцінного педагогічного становлення.

Вищий навчальний заклад на підставі освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми за кожною спеціальністю розробляє навчальний план, який визначає перелік та обсяг навчальних дисциплін у кредитах ЄКТС, послідовність вивчення дисциплін, форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік навчального процесу, форми поточного і підсумкового контролю. Для конкретизації планування навчального процесу на кожний навчальний рік складається робочий навчальний план, що затверджується керівником ВНЗ. Водночас ці заклади (у межах ліцензованої спеціальності) мають право визначати перелік спеціалізацій (ст.10).

Зазначене дає підстави для формування мети, змісту, обсягу і завдань управління професійно-педагогічною підготовкою магістрів. Так, у Навчально-науковому інституті менеджменту та психології ДВНЗ УМО НАПН України (далі – ННІМП) управління підготовкою викладачів у магістратурі здійснюється відповідно до чинних освітньо-кваліфікаційних характеристик та освітньо-професійних програм, затверджених ректором у новому навчальному році.

Дисципліни професійної та практичної підготовки викладача університетів і ВНЗ відображено в навчальному плані магістратури за спеціальністю 8.18010021 – педагогіка вищої школи. Зазначений документ містить нормативні навчальні та елективні дисципліни за вибором професійно-педагогічного змісту. Магістрам викладаються такі дисципліни, як “Теорія та методика професійного навчання”, “Педагогіка”, “Вікова та педагогічна психологія”, “Основи педагогічної майстерності”, “Педагогічні технології”, “Основи наукових досліджень в педагогіці”, “Соціальна психологія”, “Розвиток вищої освіти в зарубіжних країнах”.

Згідно з державним стандартом освіти України зміст підготовки сучасного фахівця передбачає соціально-гуманітарну, психолого-педагогічну, фахову й практичну підготовку. Основною метою підготовки магістра-викладача є забезпечення можливості сформувати навички проведення наукової роботи; підготовка до самостійної роботи за спеціальністю, оволодіння спеціальними вміннями викладача як практичного психолога і безпосередньо професійно-педагогічними навичками; методикою навчання спеціальних дисциплін у ВНЗ; методикою проведення наукового дослідження в галузі природничо-гуманітарних та інженерних наук.

Фахова підготовка в магістратурі передбачає наявність обов'язкових навчальних дисциплін (за вибором навчального закладу) та за вибором студента, а також можливість вивчення елективних курсів (у тому числі інтегрованих), які забезпечують системність в оволодінні змістом фахової підготовки, поліпшення організації навчально-виховного процесу, а також уможливають впровадженню інноваційних технологій навчання. Зміст фахової підготовки магістрантів визначається з урахуванням здійснення виробничих функцій (магістр-викладач, магістр-дослідник) й освітньо-кваліфікаційного рівня, на базі якого здійснюється їхня підготовка.

В Університеті менеджменту освіти диплом магістра за спеціалізацією «Християнська педагогіка у вищій школі» мають змогу отримати випускники ННІМП на провідній кафедрі управління навчальним закладом та педагогіки вищої школи. Враховуючи актуальність проблеми підготовки таких фахівців ректорат визначив за необхідне ввести у навчальний процес ННІМП навчальні дисципліни, які спрямовані на формування духовно-моральних знань, умінь і компетенції майбутніх магістрів-викладачів навчальних дисциплін духовно-морального спрямування.

Згідно з рішенням Колегії Міністерства освіти і науки України від 29 червня 2006 р. протокол №8/1-2, в школах України запроваджено предмет «Основи християнської етики» для 1-11 класів та прийнято концептуальні засади вивчення предметів духовно-морального спрямування, в якому

зазначається можливість відкриття відповідних спеціальностей для кадрового забезпечення підготовки спеціалістів з викладання предметів духовно-морального спрямування. Ми вважаємо за потрібне введення до навчального плану підготовки магістрів за спеціалізацією «Християнська педагогіка у вищій школі» наступні навчальні дисципліни: «Основи християнської педагогіки», «Християнська духовність», «Основи християнської моралі і етики», «Методика викладання предметів духовно-морального спрямування».

Відповідно Указу Президента України від 13 жовтня 2015 р. № 580/2015 затверджено Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки, в якій основними складовими національно-патріотичного виховання мають стати громадянсько-патріотичне, військово-патріотичне, духовно-моральне виховання⁶. Одним з основних напрямів досягнення мети Стратегії визначено впровадження навчальних дисциплін духовно-морального спрямування як основи формування особистості та підґрунтя для національно-патріотичного виховання. Це потребує підготовки висококваліфікованих фахівців, для яких і було відкрито спеціалізацію «Християнська педагогіка у вищій школі».

Управління професійною підготовкою майбутніх викладачів християнської педагогіки потребує реалізації цілого комплексу завдань: розроблення освітньо-кваліфікаційної характеристики випускника вищого навчального закладу (ОКХ), аналіз соціального замовлення на підготовку фахівця з урахуванням змісту професійної діяльності випускника вищого навчального закладу, професійній орієнтації здобувачів фаху; визначення критеріїв професійного відбору; прогнозування потреби у фахівців відповідної спеціальності та освітньо-кваліфікаційного рівня і при плануванні їхньої підготовки й інше.

⁶ Указ Президента України «О Стратегии национально-патриотического воспитания детей и молодежи на 2016-2020 годы»: <http://www.unian.net/politics/1151688-poroshenko-podpisal-ukazopatrioticheskompvospitaniimolodeji.html><http://www.unian.net/politics/1151688-poroshenko-podpisal-ukaz-opatrioticheskompvospitaniimolodeji.html>

Проблема стандартизації у підготовці майбутніх магістрів за спеціалізацією “Християнська педагогіка у вищій школі” актуалізується під час розроблення ОКХ як державного нормативного документа, який містить зміст і мету освітньої та професійної підготовки, а також визначає місце магістра педагогіки вищої школи з відповідною спеціалізацією у структурі господарства держави і вимоги до його компетентності, інших соціально важливих властивостей та якостей. Також ОКХ відображає соціальне замовлення на підготовку фахівця з урахуванням аналізу професійної діяльності випускника ВНЗ – магістра педагогіки вищої школи і державні та духовно-моральні вимоги до властивостей та якостей особи, яка здобула базову вищу освіту відповідного фахового спрямування та спеціалізації “Християнська педагогіка у вищій школі”.

На нашу думку, такий стандарт має бути варіативною складовою у галузевій компоненті державних стандартів вищої освіти, в якій узагальнюються вимоги з боку держави, християнського духовенства, світового співтовариства та споживачів випускників до змісту освіти і навчання. Він має використовуватися як нормативно-регулюючий інструмент при:

- визначенні первинних посад випускників ВНЗ та умов їхньої професійної підготовки, а також об’єкта та цілей такої підготовки;
- розробленні та корегуванні освітньо-професійної програми підготовки магістрів з напрямку “Педагогіка вищої школи”, а також засобів діагностики цієї підготовки за спеціалізацією “Християнська педагогіка у вищій школі”;
- визначенні змісту навчання як бази для опановування новими спеціальностями, кваліфікаціями у системі перепідготовки та підвищення кваліфікації;
- атестації випускників ВНЗ та сертифікації фахівців та укладанні договорів або контрактів щодо їхньої підготовки;
- обґрунтуванні переліків спеціальностей та спеціалізацій вищої освіти, а також визначенні кваліфікації фахівців;

- розподіленні та аналізу використання випускників ВНЗ тощо.

Основні напрями професійної діяльності цих випускників ВНЗ – освітній, виховний, розвивальний, консультативний, комунікативний, організаційний. Магістр за спеціалізацією “Християнська педагогіка у вищій школі” за умов набуття відповідного досвіду може адаптуватися до таких напрямів суміжної професійної діяльності: дослідницький, адміністративний та ін.⁷

Професійна діяльність магістра педагогічної освіти за спеціалізацією “Християнська педагогіка у вищій школі” на первинних посадах полягає у реалізації низки функцій (освітньої, соціально-виховної, апологетичної, полімізаційної, дипломатичної, діагностичної, профілактичної та консультативної функцій); прийнятті оперативних рішень в межах своєї компетенції та координації їх виконання; інформаційній підготовці до діяльності у підрозділах органів державного та муніципального управління при освітніх, наукових, медичних, соціальних, громадських, професійних, політичних, релігійних, культурних організаціях тощо. На нашу думку, узагальненим об’єктом спеціалізації “Християнська педагогіка у вищій школі” має бути освітньо-консультативна діяльність в наукових, освітніх, пенітенціарних, медичних, соціальних, культурних, релігійних, консультаційних організаціях та установах; у підрозділах органів державної влади, муніципальному управлінні.

Виявлено, що відповідно до чинної програми підготовки магістрів за спеціалізацією “Християнська педагогіка у вищій школі”, магістри засвоюють основи християнської педагогіки, основи християнської етики і моралі, основи християнської духовності, технології і методики викладання навчальних дисциплін духовно-морального спрямування у загальноосвітній і вищій школах.

⁷ Сіданіч І. Християнська педагогіка : навч. посіб. / О. Кислашко, І. Сіданіч. – К. : Духовна вісь, 2015. – 510 с.

Усі заняття, які відбуваються в процесі магістерської підготовки, за формами навчання можна поділити на лекції, практичні, семінарські заняття (ćwiczenia), а також заняття, які потребують додаткової самостійної підготовки магістрів (konwersatorium). Цікавою і нетиповою є і така форма навчання як лекція монографічна (Wykład monograficzny).

Головною метою цих занять є обговорення важливих проблем програми курсу методом дискусії, прослуховування рефератів студентів, перегляду їхніх презентацій. Заняття такого характеру потребують сумлінної підготовки студента, а також вимагають від викладача проведення консультацій з метою підвищення рівня підготовки магістра. Викладач, який будує свій курс за вимогами цієї такої форми організації навчання як *Wykład monograficzny*, ретельно добирає дидактичний матеріал лекції, посиляється на власні дослідження, наукові доробки, уміщує своє бачення досліджуваної проблеми, трактує власний, авторський, підхід до конкретної проблеми з християнської педагогіки⁸.

Проілюструємо програму дисципліни “Основи християнської педагогіки” (75 год.), яку магістранти вивчають два семестри. Метою і завданням спеціалізації “Християнська педагогіка у вищій школі” є професійна підготовка майбутніх викладачів до якісного викладання християнської педагогіки у вищих навчальних закладах через поглиблення знань із християнської теології та християнської етики і моралі; методики викладання навчальних дисциплін духовно-морального спрямування; розвиток відповідних здібностей та навичок через проходження навчально-педагогічної практики в наукових, освітніх, пенітенціарних, медичних, соціальних, культурних, релігійних, консультаційних організаціях та установах; у підрозділах органів державної влади, муніципальному управлінні відповідно до основної спеціальності.

⁸ Мачинська Н. І. Педагогічна освіта магістрантів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю: монографія / Н. І. Мачинська; за ред. докт. пед. наук, проф., член-кор. НАПН України С. О. Сисоєвої. – Львів: ЛьвДУВС, 2013. – 416 с.

Завданнями спеціалізації “Християнська педагогіка у вищій школі” нами визначається:

- навчання основам християнської теології та християнської духовності, етики і моралі, необхідних для набуття кваліфікації викладача християнської педагогіки у вищій школі;
- забезпечення розвитку відповідних здібностей та навичок шляхом вивчення теоретичних курсів та проходження навчально-виробничої практики;
- ознайомлення із сучасним станом гуманітарної сфери України, з нормативно-правовим забезпеченням освіти та правовою базою викладання курсів духовно-морального спрямування в освітніх закладах, з актуальними питаннями безпеки життєдіяльності особистості у суспільстві;
- озброєння знаннями про технології і методики викладання курсів духовно-морального спрямування; формами та методами проведення святкових заходів спільно із батьками, педагогічним колективом освітнього закладу, громадськістю;
- підготовка до інноваційної творчої діяльності, що спрямована на відродження загальнолюдських та національних цінностей в умовах розбудови ринкової економіки;
- забезпечення розуміння майбутніми викладачами педагогіки вищої школи сутності християнської традиції, особливостей християнського виховання, враховуючи духовно-моральні проблеми українського суспільства та відмінності етичних настанов в інших релігійних віровченнях.

Очікуваними результатами опанування зазначеної програми підготовки майбутніх викладачів до якісного викладання християнської педагогіки є:

- поглиблене знання теологічних основ християнської педагогіки;
- розуміння значення християнських цінностей у сучасному світі шляхом побудови освітнього процесу на основі українських християнських історичних традицій;

- сприяння розвитку знань із християнської педагогіки та вдосконалення навичок викладання в освітніх закладах християнської етики і моралі, християнської духовності;
- реалізація внутрішньої потреби майбутніх викладачів вищої школи творити добро та здійснювати моральні вчинки як дієвих носіїв християнської моральності у суспільстві;
- ознайомлення студентської молоді з історією християнської культури та залучення їх до духовно-моральних цінностей християнської традиції;
- сприяння зростанню духовно-моральних якостей магістрантів та формування критичного ставлення до деструктивних культів і сект тощо.

У програму підготовки магістрантів ННІМП введено блок дисциплін психолого-педагогічного циклу (“Психологія вищої школи” та “Педагогіка вищої школи”), які спільно з курсами “Методика викладання навчальних дисциплін духовно-морального спрямування у вищій школі”, “Методика викладання курсів духовно-морального спрямування у загальносередній школі” сприяють сформуванню досконалого рівня компетенцій викладача християнської педагогіки, оскільки уміщують обов’язкову педагогічну асистентську практику.

Серед численних завдань, які є водночас важливими і складними, вища школа ставить першочергове завдання – не лише навчити студентів основ певних дисциплін, але й сформувати професійні компетенції. Особливістю підготовки магістра-педагога є засвоєння основних компетенцій викладача вищої школи.

У процесі навчання у магістра має бути сформовано чотири групи компетенцій: соціально-особистісні, загальнонаукові, інструментальні та професійні. На нашу думку, мають місце не тільки професійні компетенції, які пов’язані з технікою викладача (технічні, спеціальні), а передусім практично-моральні компетенції. Тому процес підготовки випускника до виконання професійних обов’язків має бути зорієнтований на формування

особистості студента, його співіснування з одногрупниками та їхнє спільне функціонування у ВНЗ.

Важливо врахувати, що діяльність магістра-викладача християнської педагогіки вищої школи відбувається у площині предметного поля “християнська педагогіка і психологія”, основні дисципліни, які він має засвоїти за півтора роки, присвячені головним закономірностям і тенденціям розвитку психолого-педагогічних та біблійно-теологічних наук.

Водночас підготовка магістра-викладача християнської педагогіки вимагає і педагогічної підготовки. Студенти мають можливість поглибити свої знання, сформувані професійні вміння та навички на заняттях з “Педагогіки вищої школи”, «Дидактичних систем у вищій освіті», «Моделювання освітньої діяльності». “Методика викладання навчальних дисциплін духовно-морального виховання у вищій школі”, а також упродовж восьмижневої педагогічної (асистентської) практики⁹.

Шлях від студента до магістра-фахівця, педагога-професіонала лежить через усвідомлення власного професійного „Я”. Особливість педагогічної діяльності полягає не тільки у тому, що треба вміти виконувати свою роботу і знати, як це робити краще. Студент стає викладачем тоді, коли до нього приходить відчуття власного „Я”, здатного сіяти добре слово, відчуття і переконання у тому, що він як особистість і як митець має моральне право і несе відповідальність за духовний розвиток своїх вихованців. Відчуття і переконання приходить завдяки самоактуалізації особистості, яка лежить в основі рефлексивних дій: самооцінки, самопізнання, самоідентифікації, самовиховання, самоствердження і професійного самовдосконалення.

Такій підготовку забезпечує опанування дисципліни психолого-педагогічного циклу та реалізація компетентісного підходу, що зумовлено

⁹ Гриньова М. В. Проект підготовки магістра напрямку “Педагогічна освіта” спеціальності “Християнська етика” на кафедрі педагогічної майстерності та менеджменту Полтавського педуніверситету / М.В.Гриньова // Стратегія духовного розвитку України: єдність духу в союзі миру. III Покровські міжнародні місіонерсько-просвітницькі читання (26-28 жовтня 2010 р.): Зб. матер. – Полтава: ТОВ “АСМІ”, 2010. – С. 24-31.

важливим етапом суспільного розвитку, пов'язаного із загальноєвропейською та світовою тенденціями інтеграції та глобалізації економіки, а також гармонізацією європейської системи вищої освіти та зміною освітньої парадигми тощо.

Зокрема реалізація компетентісного підходу має змінити, на нашу думку, всю систему функціонування загальноосвітньої та професійної школи України, створити умови для переходу до нового типу навчання та виховання, докорінно змінити і систему підготовки магістра.

Отже, у процесі управління професійною підготовкою майбутніх викладачів християнської педагогіки у вищій школі відбувається теоретична та практична підготовка студента до майбутньої професійної діяльності. Особистісне зростання, набуття теоретичного багажу та практичного досвіду пов'язане насамперед із творчим характером навчального процесу та його успішного засвоєння майбутнім викладачем, що одночасно підкріплюється розвитком критичного мислення, емоційної наповненості, особистісної зрілості та творчого пошуку.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Поглиблення конструктивного діалогу між представниками богословської та світської науки, розроблення нових наукових напрямків співпраці, підготовка навчально-методичних посібників, підручників, концепцій виховання та освіти, які, б з одного боку, враховували християнські традиції, а з іншого, тенденції розвитку сучасної науки є нагальною потребою сьогодення в контексті управління підготовкою майбутніх викладачів християнської педагогіки у вищій школі. Викладачі ВНЗ покликанні постійно шукати нові шляхи до пізнання Істини, знаходити ключі до сердець та розуму студентської молоді, зокрема майбутніх викладачів християнської педагогіки. Ефективна діяльність сучасних ВНЗ є найважливішим ресурсом розвитку священної місії сучасної національної освіти.

Подальші наукові розвідки щодо вдосконалення управління підготовкою майбутніх викладачів християнської педагогіки у вищій школі будуть спрямовані

на розроблення та впровадження у навчально-виховний процес вищої школи базової моделі підготовки цих фахівців у ВНЗ України.